Tervise Arengu Instituut

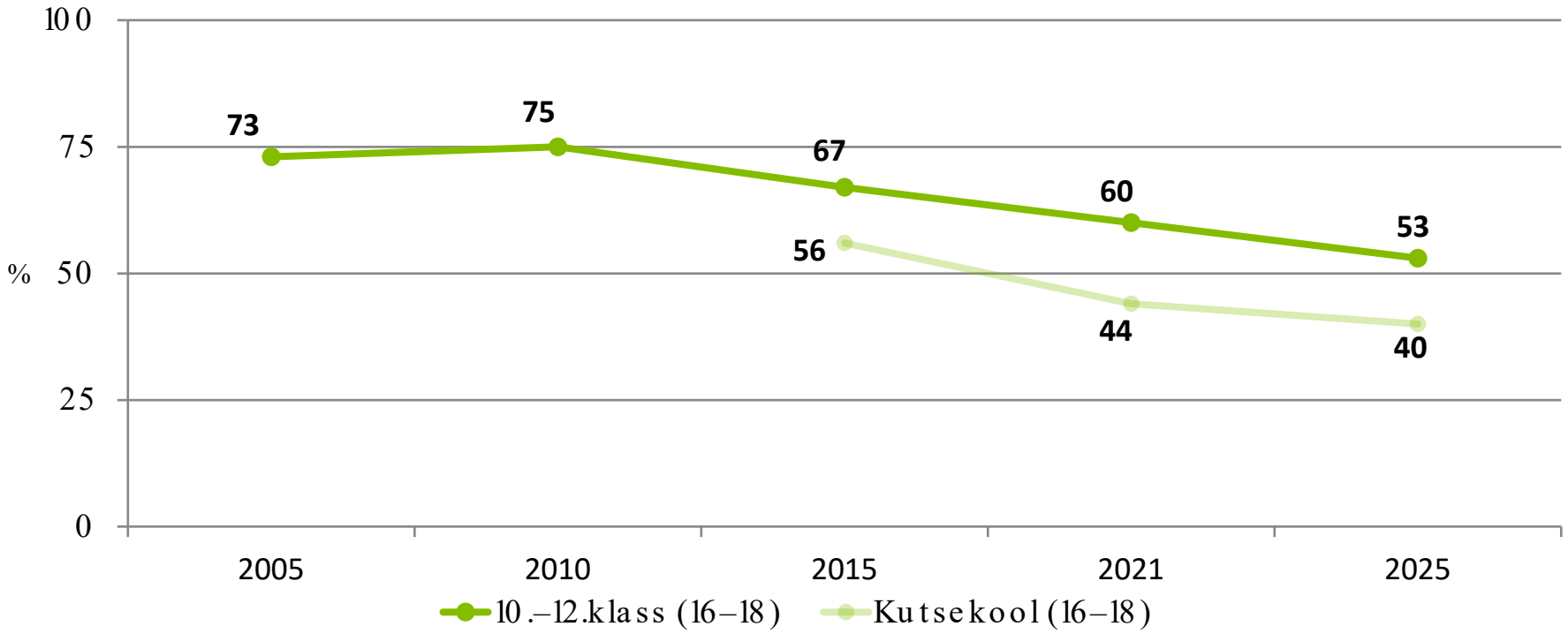
Kes jääb seireuuringutes nähtamatuks?

Noorte kaasamise õppetunnid seksuaaltervise uuringust.

Liilia Lõhmus

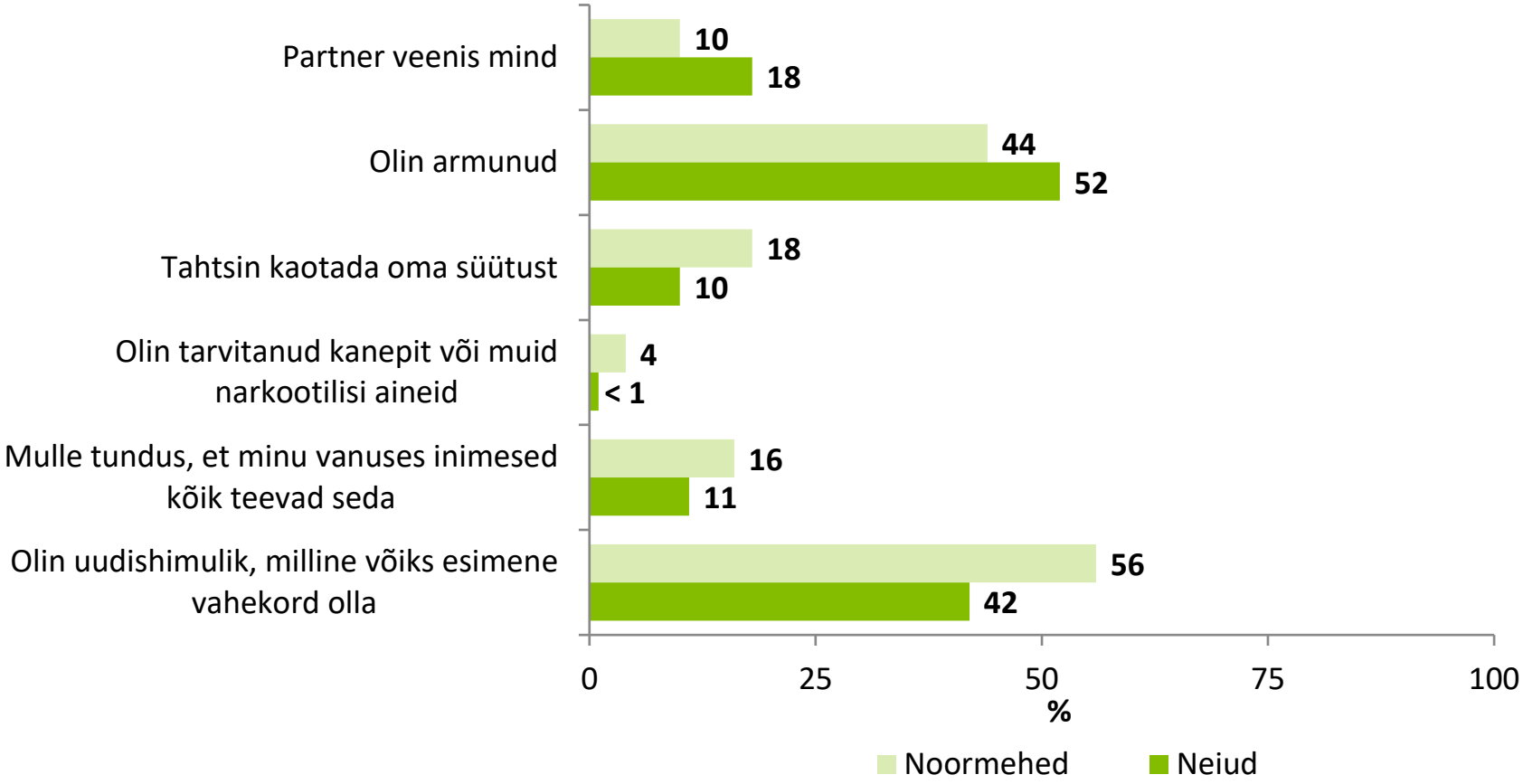
teadur
riskikäitumise uuringute osakond
Tervise Arengu Instituut
20.11.2026

Noorte seksuaaltervise uuring: teadmised, hoiakud ja käitumine

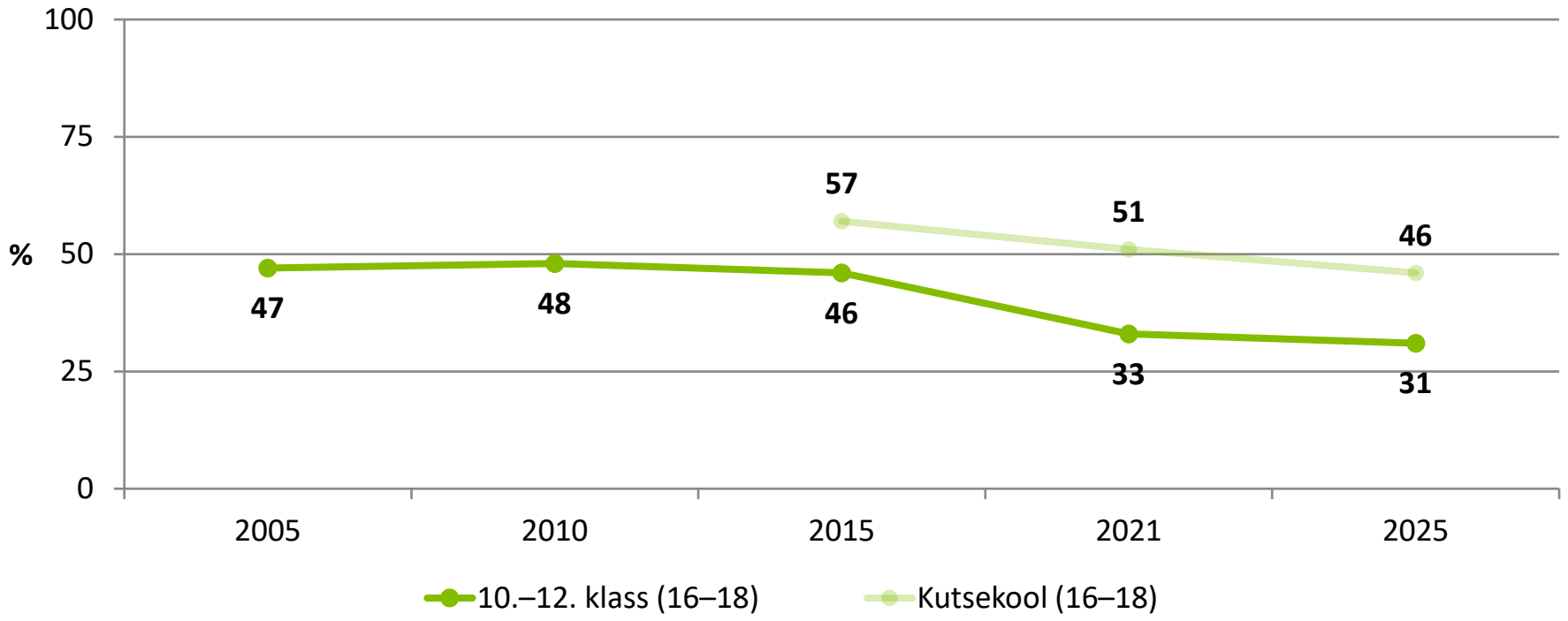
Gümnaasiumi- ja kutsekoolinoored, kellel on korrektsed teadmised HIVi levikuteedest, uuringurühmade kaupa, uuringuaastatel 2005–2025

Noorte seksuaaltervise uuring: teadmised, hoiakud ja käitumine

Põhjus, miks oldi esimeses seksuaalvahekorras, gümnaasiumi- ja kutsekoolinoorte uuringurühmas sugude kaupa, 2025 (% elu jooksul seksuaalvahekorras olnud noortest)

Noorte seksuaaltervise uuring: teadmised, hoiakud ja käitumine

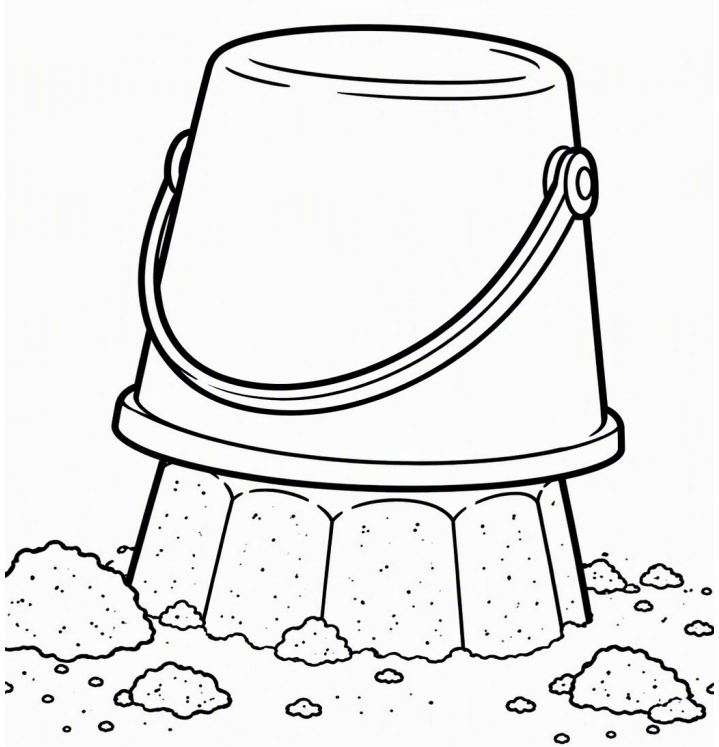

Gümnaasiumi- ja kutsekoolinoored, kes on elu jooksul olnud seksuaalvahekorras, uuringurühmade kaupa, 2005–2025

Kes jääb välja koolipõhistest seireuuringutest?

Meie uuringu valim ei esinda noori, kes

- on hariduslike erivajadustega,
- õpivad õhtu- ja kaugõppes,
- õpivad rahvusvahelistes koolides või klassides,
- on koolist väljalangenud,
- pärast põhikooli lõpetamist ei asunud edasi õppima või siirdusid välismaale õppima.

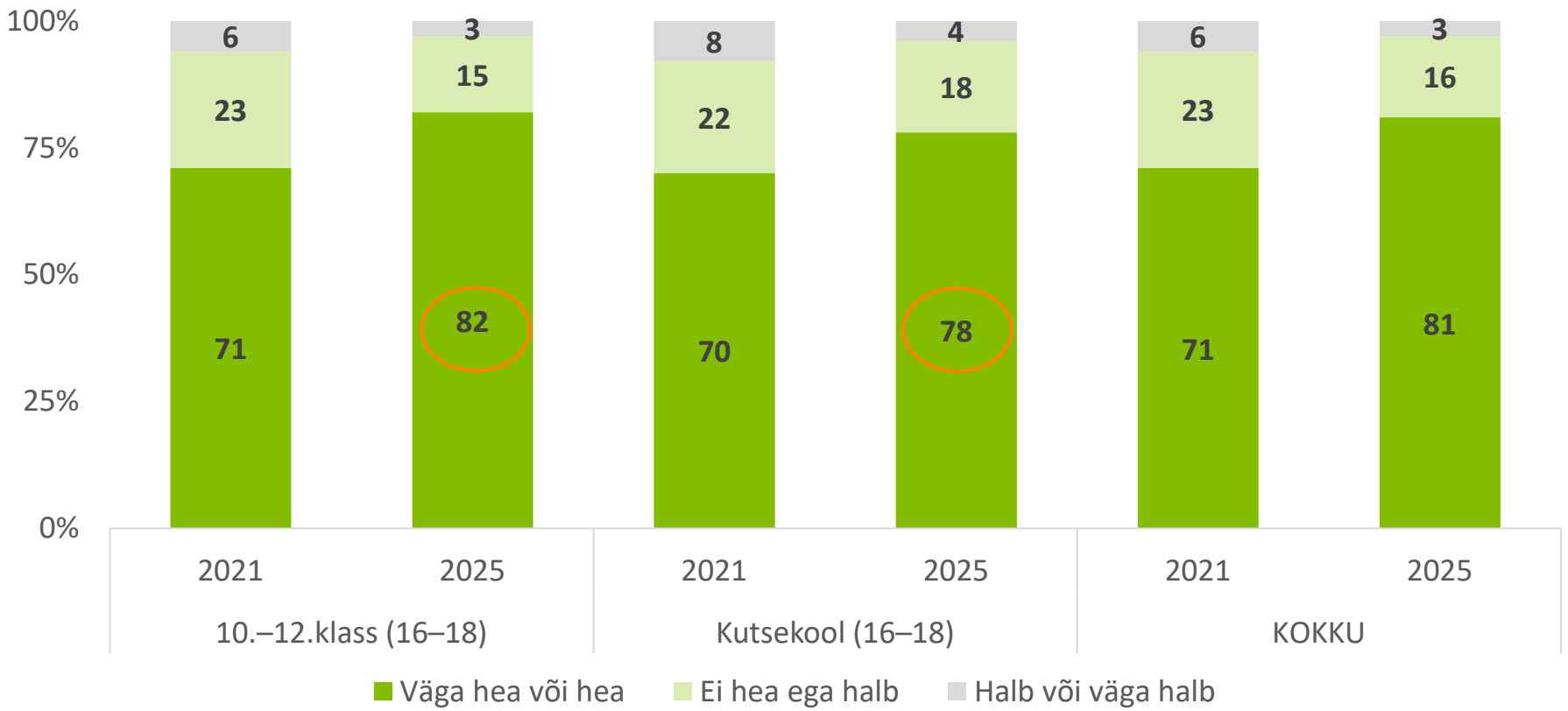
➢ **Suurema tõenäosusega võivad jääda välja ka need noored, kes puuduvad koolist sageli.**

➢ **Samuti terviseprobleemidega noored.**

➢ **LGBTIQ noored**

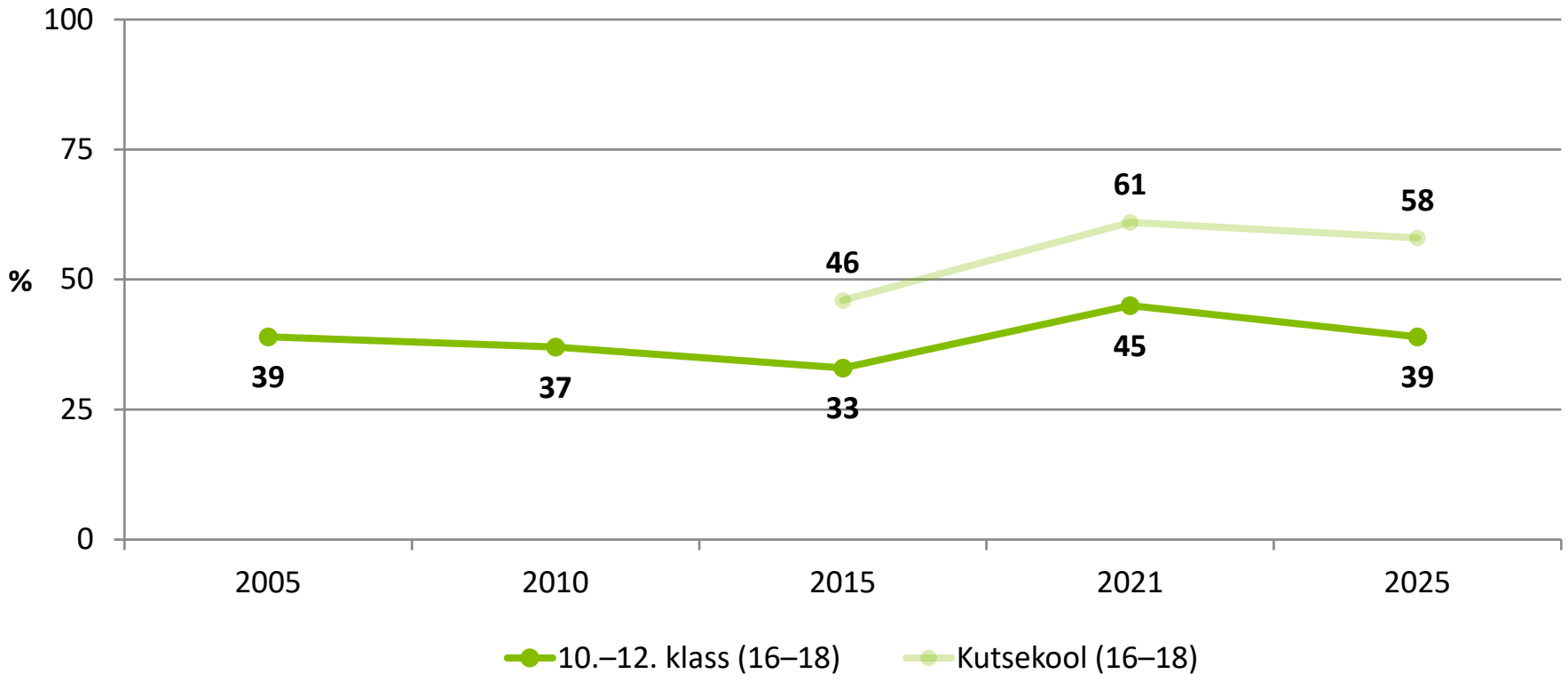
Jääb küsimus: kuivõrd peegeldavad uuringutulemused nende rühmade kogemusi, tervisekäitumist ja toetusvajadusi?

Miks kutsekooliõpilaste kaasamine on oluline?

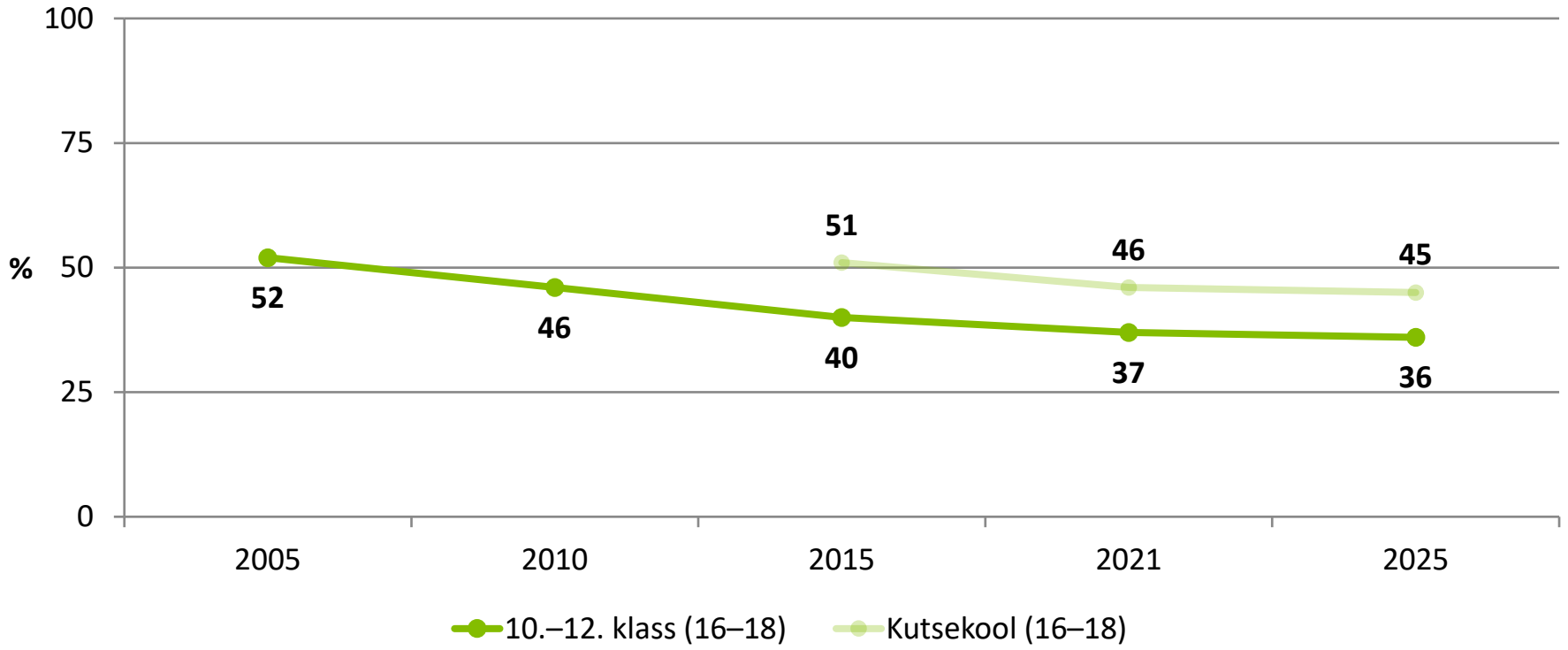
Gümnaasiumi- ja kutsekoolinoorte enesehinnang oma praegusele tervisele, uuringurühmade kaupa, 2021 ja 2025

Miks kutsekooliõpilaste kaasamine on oluline?

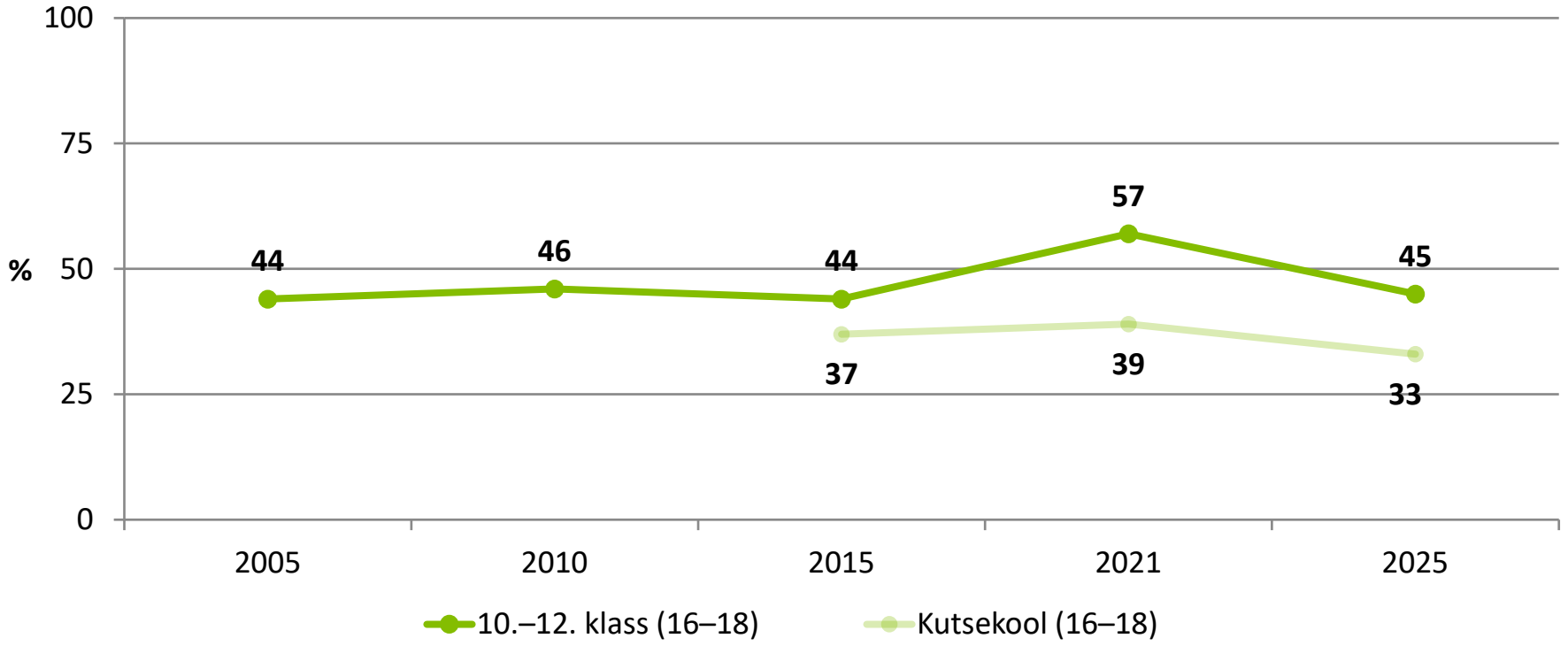
Gümnaasiumi- ja kutsekoolinoored, kes on viimase nelja nädala jooksul tubaka- ja nikotiinitooteid tarvitanud, uuringurühmade kaupa, 2005–2025

Miks kutsekooliõpilaste kaasamine on oluline?

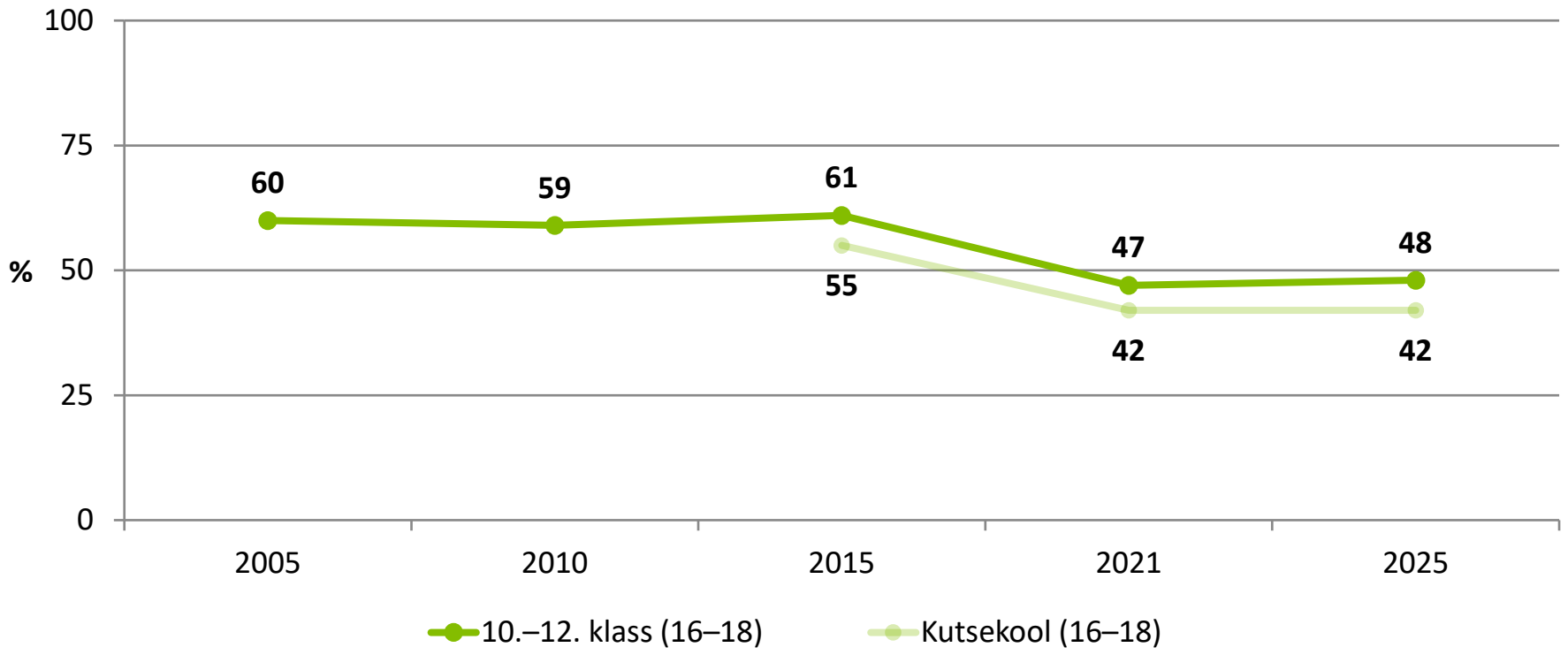
Gümnaasiumi- ja kutsekoolinoored, kes jõid viimase nelja nädala jooksul alkoholist purju, uuringurühmade kaupa, 2005–2025

Miks kutsekooliõpilaste kaasamine on oluline?

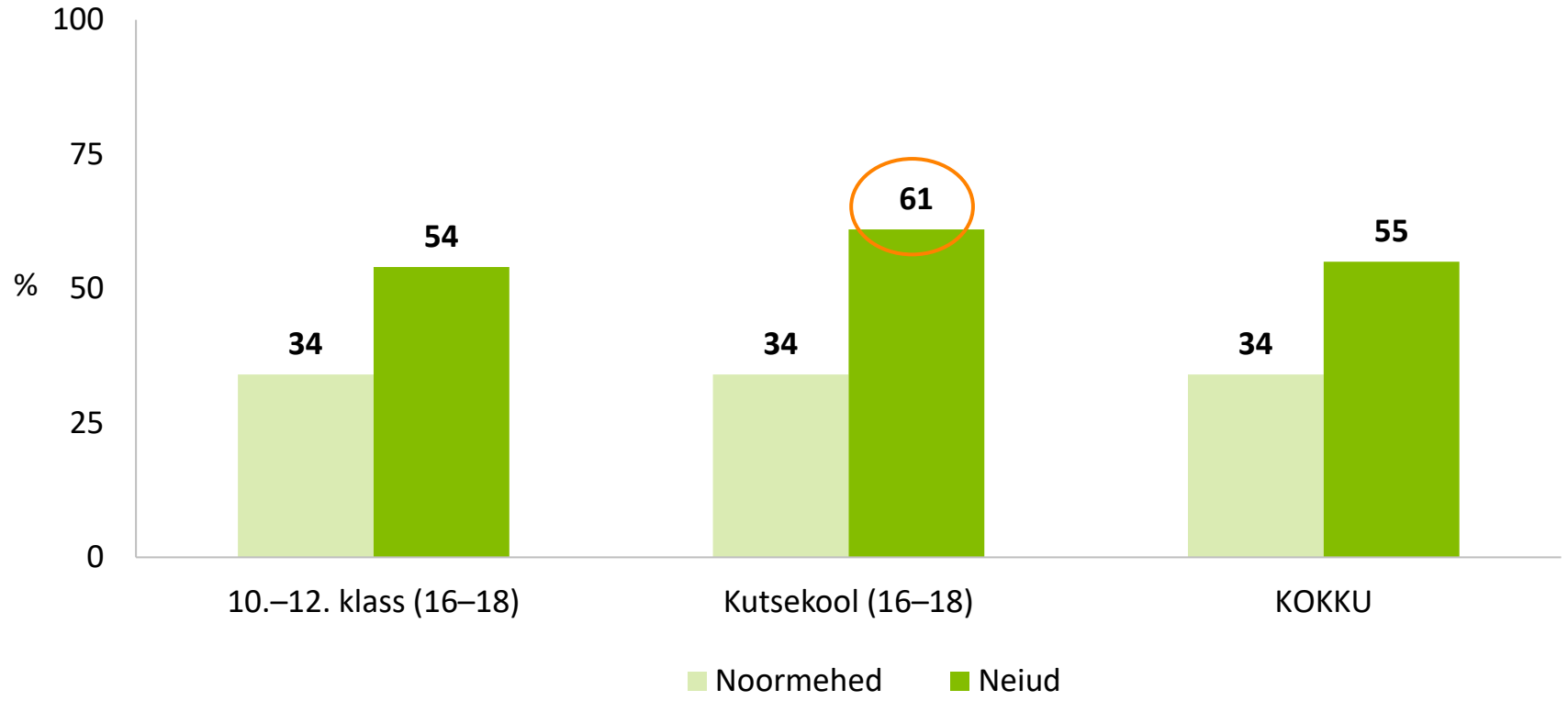
Gümnaasiumi- ja kutsekoolinoored, kellel on korrektsed teadmised seksuaalsel teel levivate infektsioonide vältimise meetoditest, uuringurühmade kaupa, 2005–2025

Miks kutsekooliõpilaste kaasamine on oluline?

Gümnaasiumi- ja kutsekoolinoored, kes kasutasid viimase 12 kuu jooksul juhuvahekorras alati kondoomi, uuringurühmade kaupa, 2005–2025 (% viimase 12 kuu jooksul juhupartneriga seksuaalvahekorras olnud noortest)

Miks kutsekooliõpilaste kaasamine on oluline?

Gümnaasiumi- ja kutsekoolinoored, kes on elu jooksul kogenud seksuaalset väärkohtlemist (kõik liigid kokku), uuringurühmade ja sugude kaupa, 2025

Teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni korralduse seadus

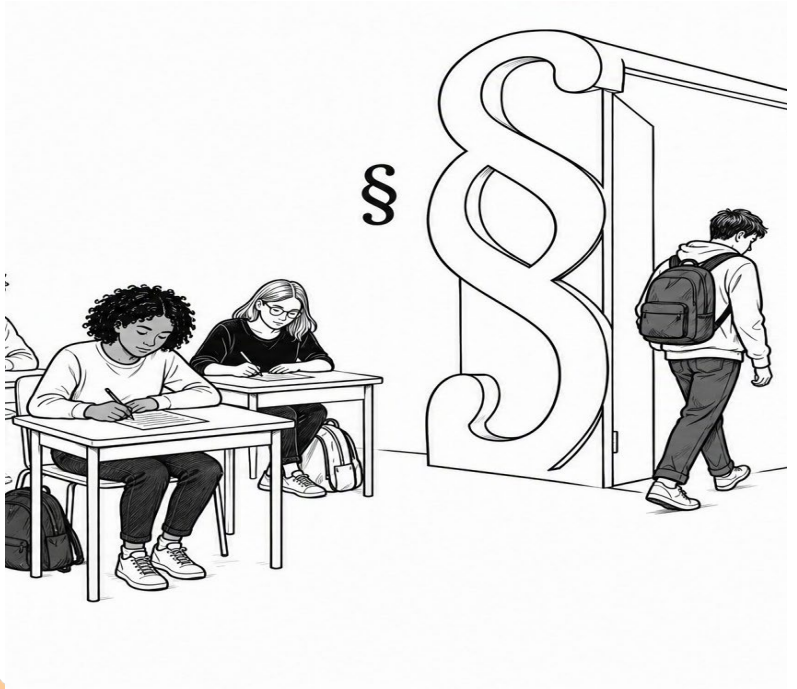
Allkirjastatud nõusolekute kogumisega kaasnevad seireuuringute korraldamisel mitmed praktilised väljakutsed:

- pikeneb andmekogumise periood,
- suureneb koolitöötajate korralduslik koormus,
- uuringu läbiviimist on keerulisem ühildada kooli põhiülesannetega.

➢ Väheneb koolide valmisolek uuringutes osaleda.

➢ Vähendab vastamismäärasid.

See mõjutab uuringutulemuste esinduslikkust ja võrreldavust.

Teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni korralduse seadus

Kellele antakse suurema tõenäosusega nõusolek uuringutes osaleda?

Madalama sotsiaalmajandusliku staatusega noortele?

Probleemse koolikäitumisega noortele?

Noortele, kellel esineb riskikäitumine?

Noortele, kelle peres on uimastite tarvitamise probleemid?

Noortele, kelle peres toimub seksuaalne väärkohtlemine?

Noortele, kelle vanemad on ükskõiksed, mis lapsega koolis toimub?

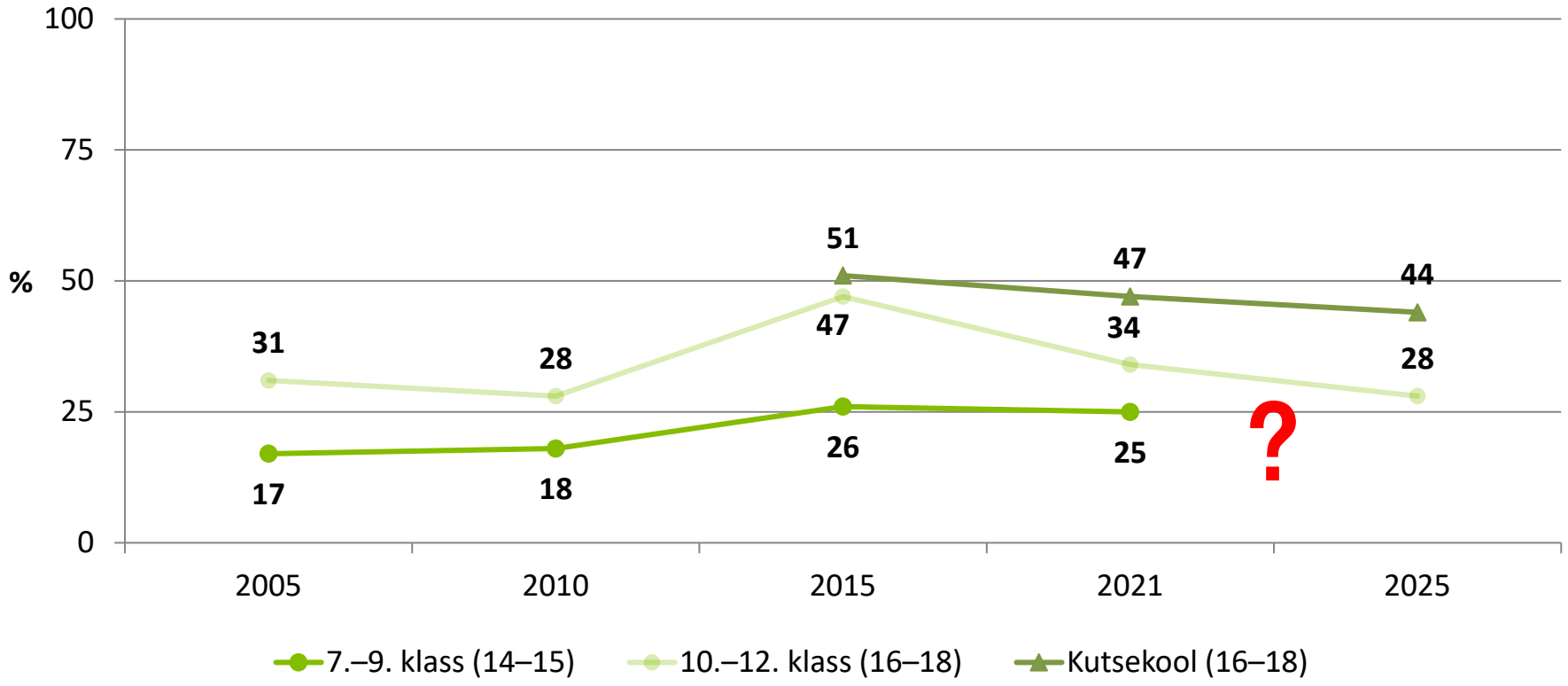
Tulemus võib olla kallutatud,

me näeme ilustatud pilti!

Seaduse mõju uuringu andmetele

Meie jaoks tõi kaasa 7.–8. klasside uuringust välja jäämise

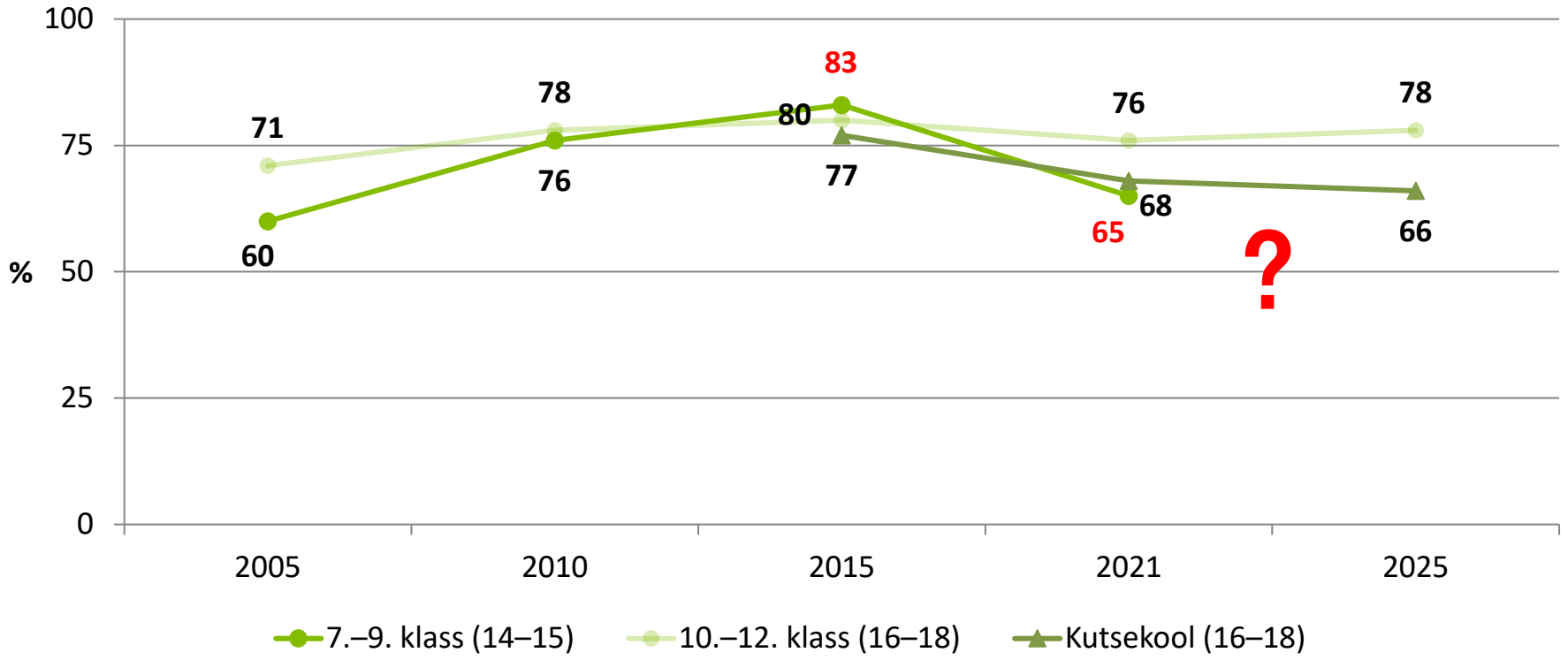
Pole võimalik analüüsida 14–15-aastaste vanuserühma, kaob võrreldavus varasemate aastatega.

Noored, kes on elu jooksul narkootikume (sh kanepit) tarvitanud, uuringurühmade kaupa, 2005–2025

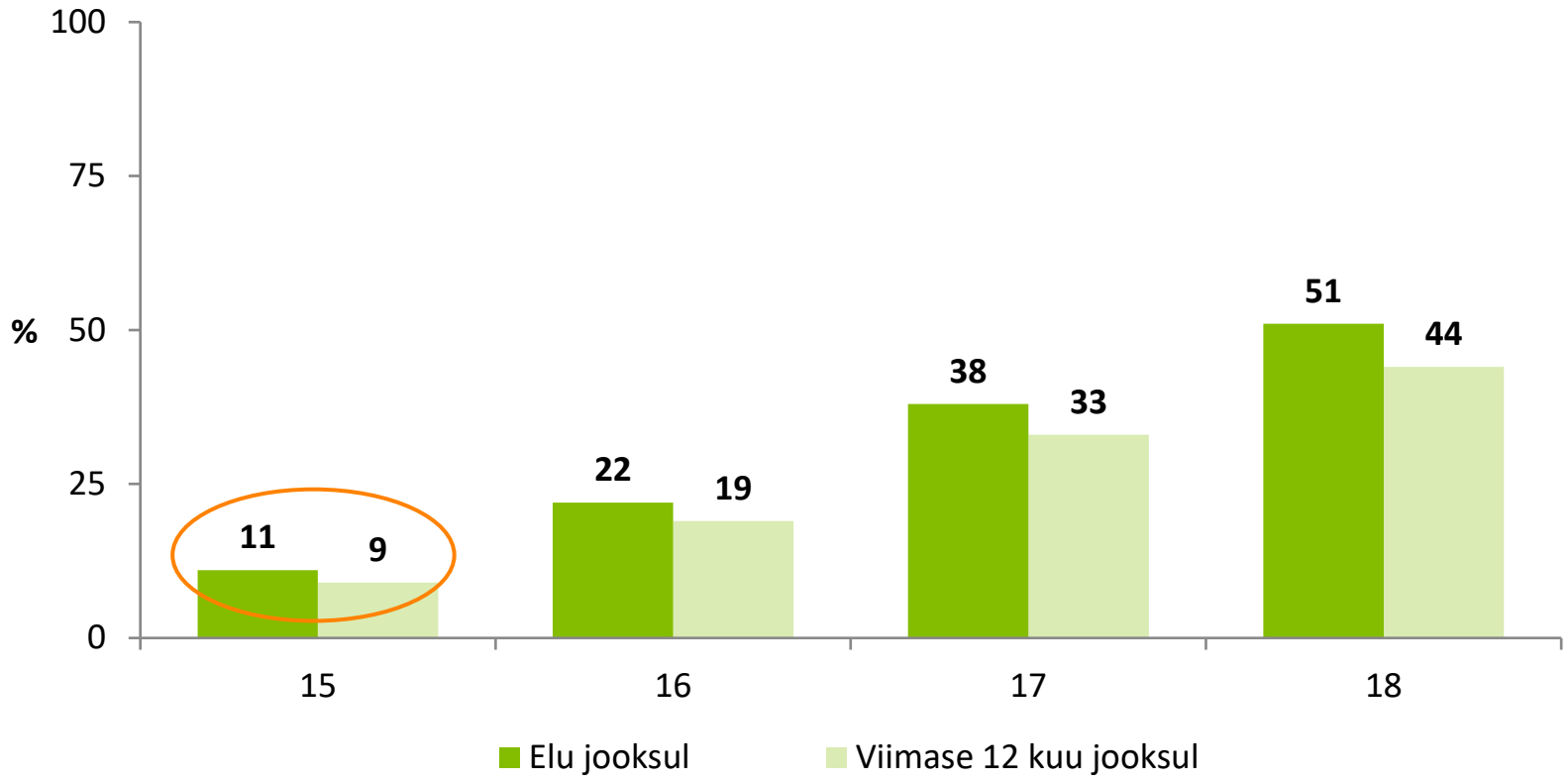
Seaduse mõju uuringu andmetele

Meie jaoks tõi kaasa 7.–8. klasside uuringust välja jäämise

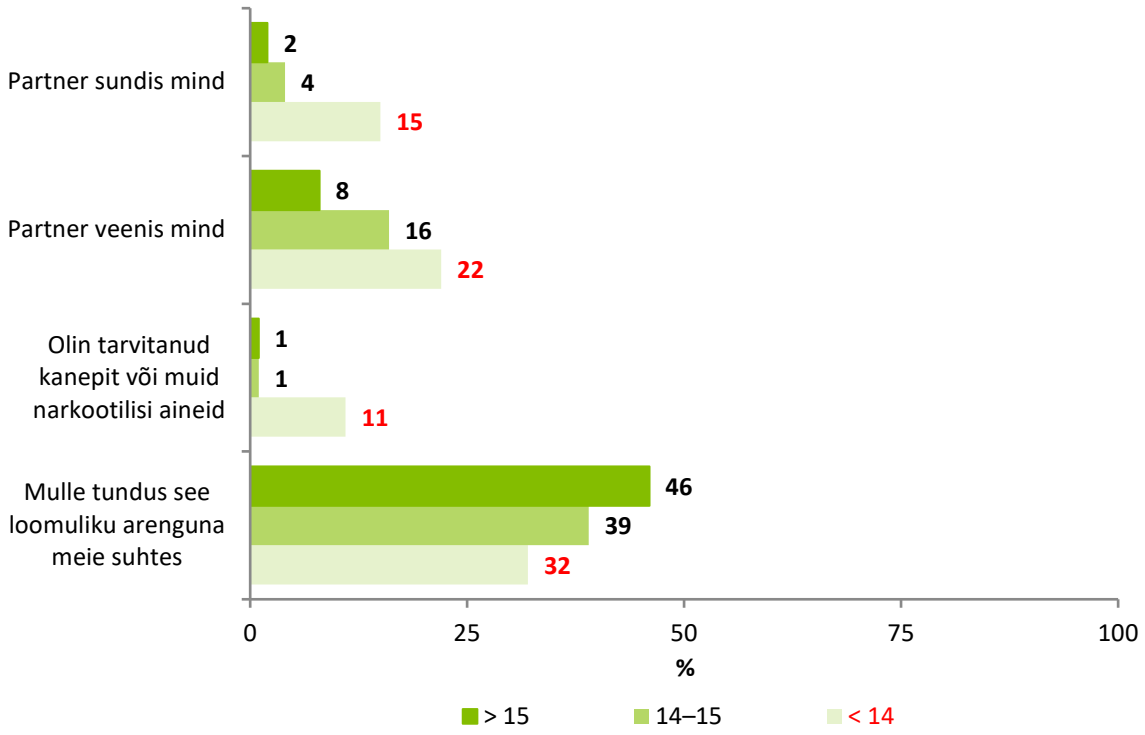
Noored, kes kasutasid esimese seksuaalvahekorra ajal kondoomi, uuringurühmade kaupa, 2005–2025 (% elu jooksul seksuaalvahekorras olnud noortest)

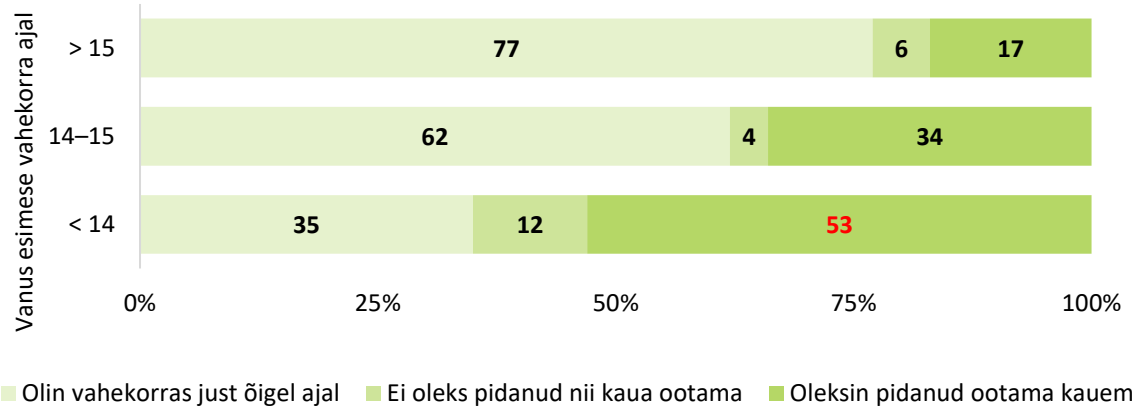
Miks 7.–8. klasside õpilaste kaasamine on oluline?

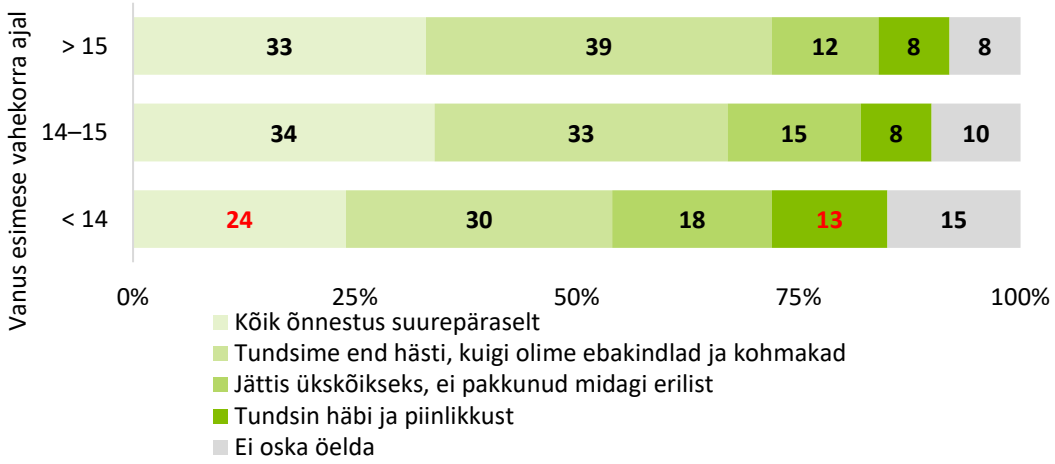

Seksuaalvahekorra kogemusega noored vanuse kaupa, 2025

Miks 7.–8. klasside õpilaste kaasamine on oluline?

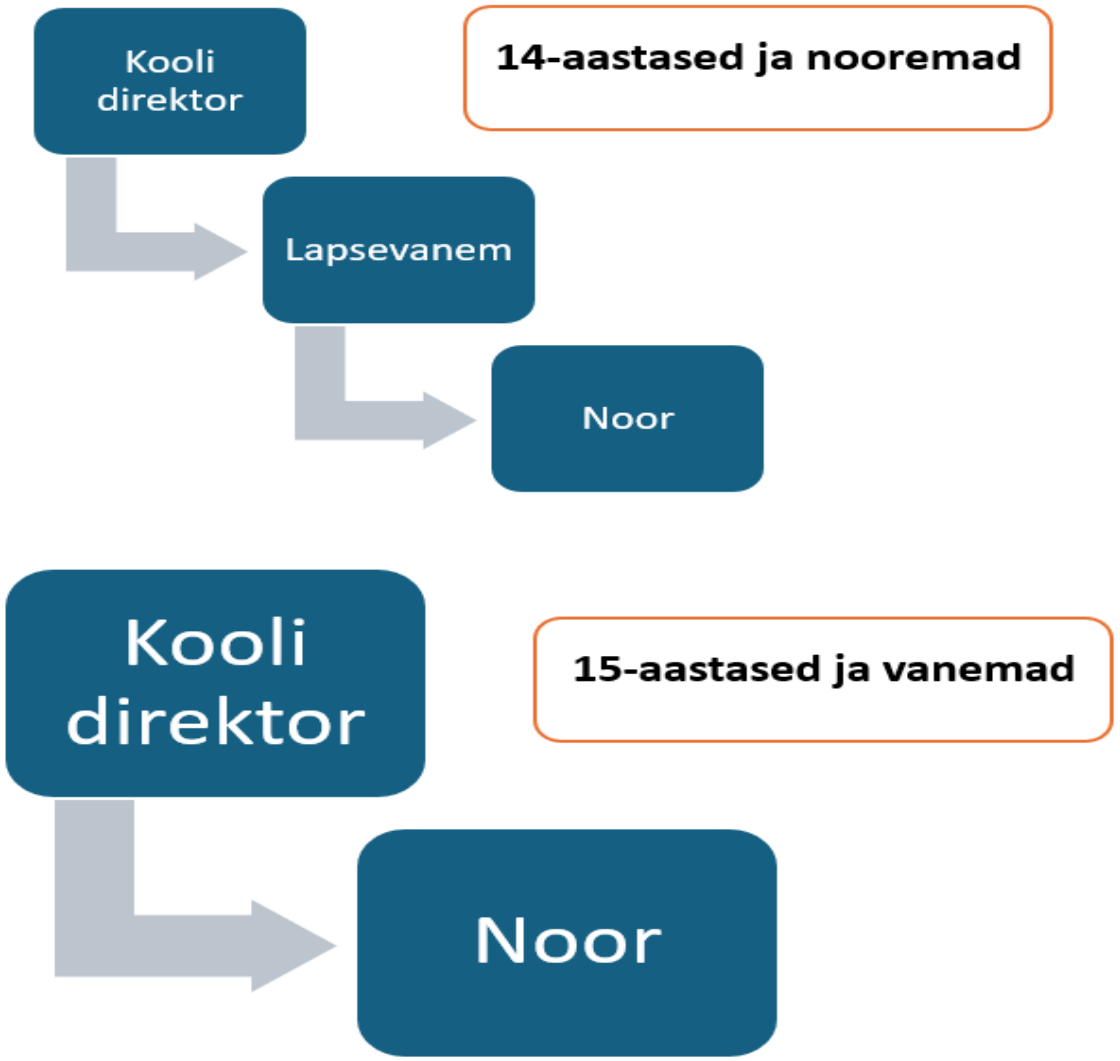
Põhjused, miks oldi esimeses vahekorras, ja tagantjärele hinnangud vanuse kaupa esimese vahekorra ajal

Nõusoleku andmise protsess

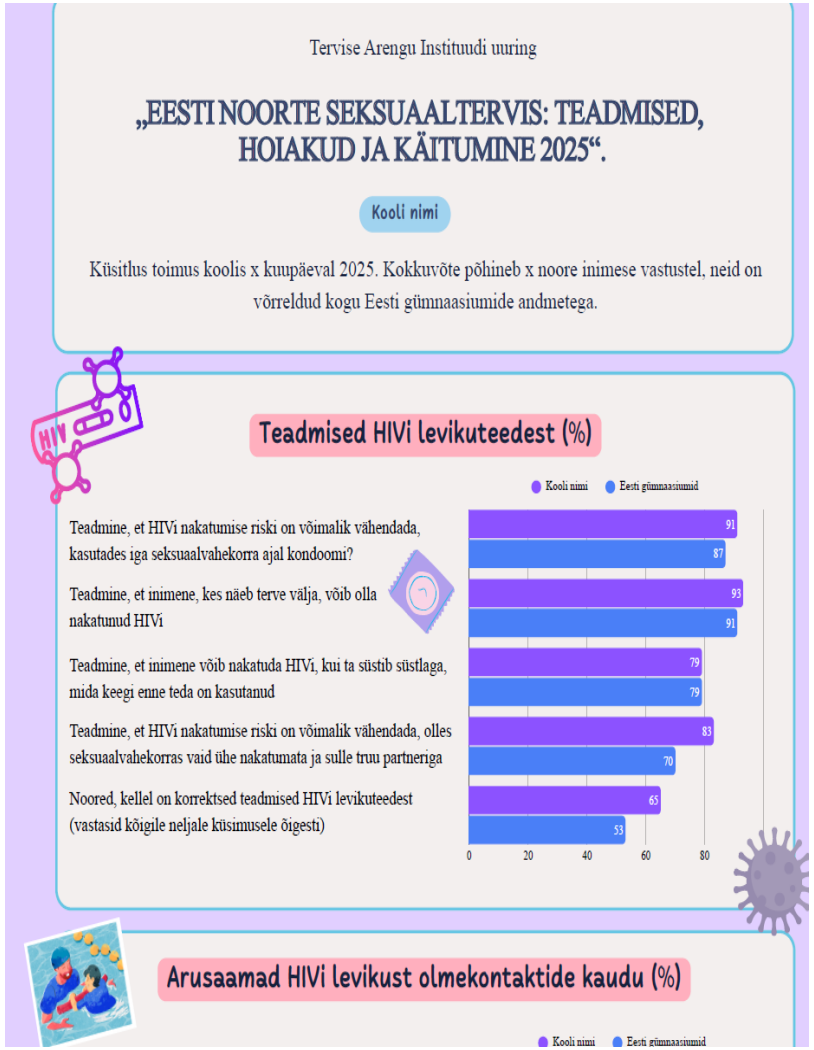
Kas me nii kuuleme kõikide noorte häält?

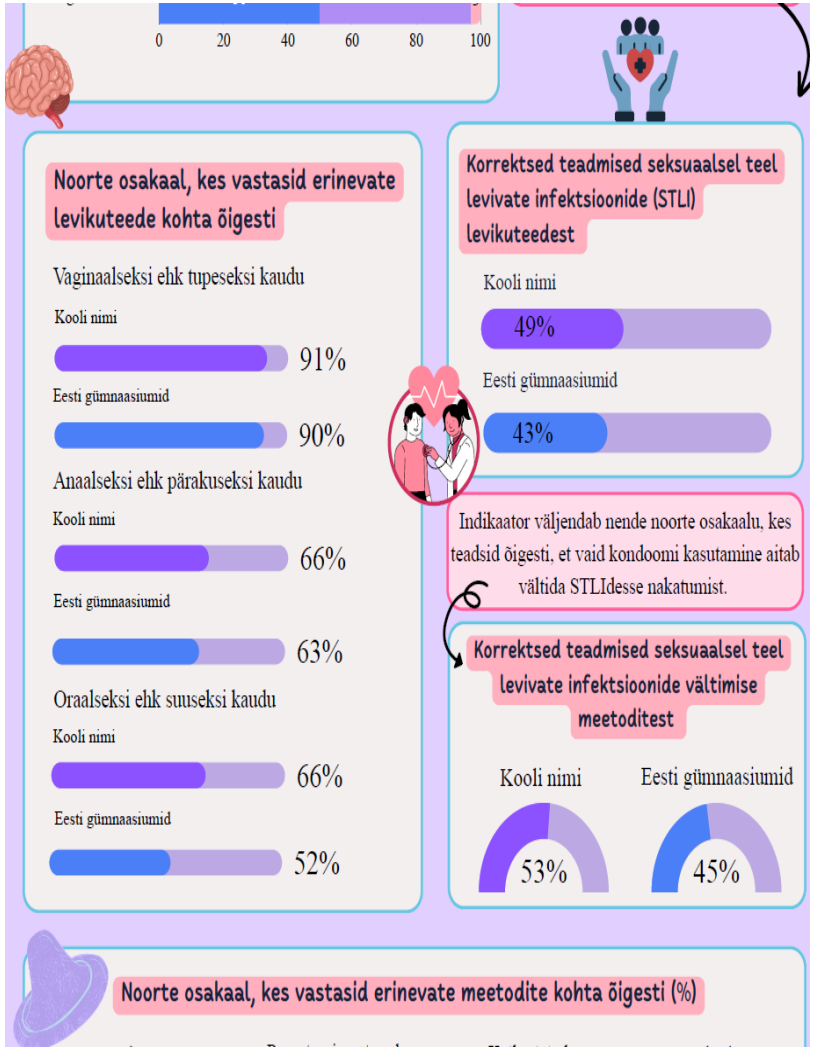
Kas see protsess võiks alata noorest inimesest?

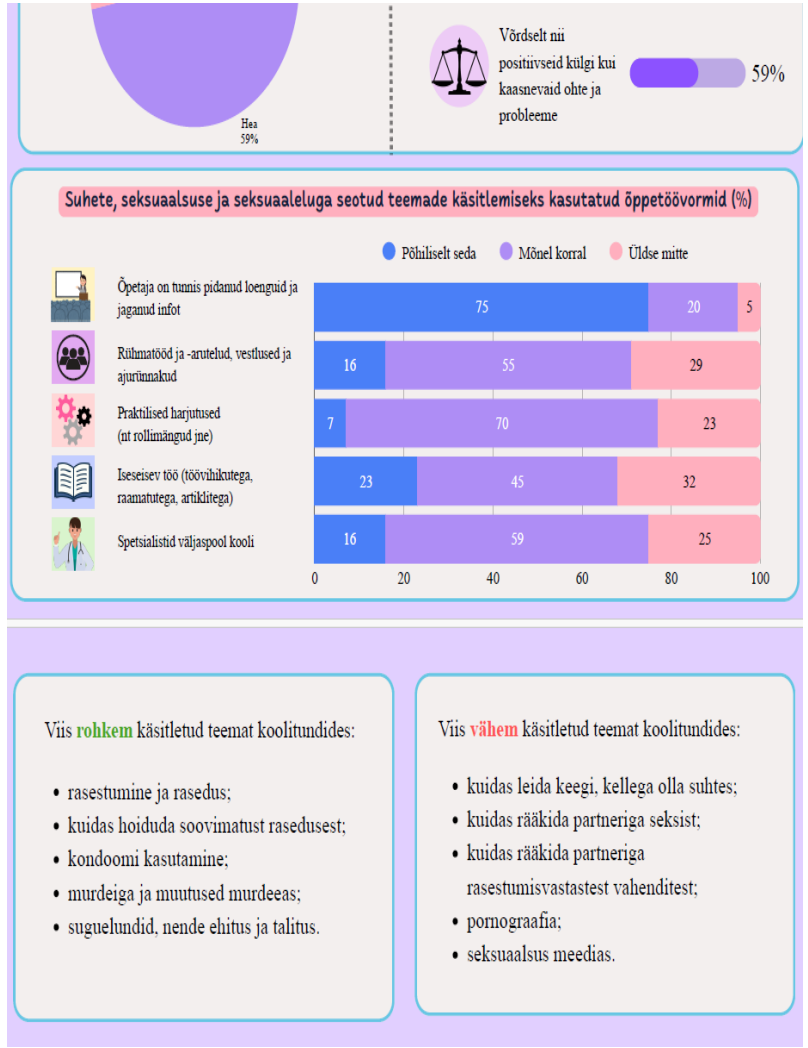
Mis on selles keerukat?

Edasiside koolidele

Kokkuvõtteks

Oluline on mõista, mis on seireuuring ja mis on teadusuuring

Oluline on kaasata seireuuringutesse kutsekooliõpilased

Oluline on teada, mis toimub 14-aastaste ja nooremate vanuserühmas

Oluline on läbi mõelda nõusoleku andmise protsess

Oluline on kasvatada teadmisi uuringute korraldamisest nii direktorite, vanemate kui noorte hulgas

Oluline on anda edasiside koolidele

Tervise Arengu Instituut

AITÄH!

UURINGU TÖÖRÜHM: Liilia Lõhmus, Jaanika Piksööt, Tiia Pertel, Katri Abel-Ollo, Kai Part

Koolide edasiside kokkuvõtted tegi: Merit Rekor

TÄNAME KÕIKI UURINGUS OSALENUD KOOLE JA KÜSIMUSTIKULE VASTANUD NOORI. TEIE OSALEMINE JA ABI OLI MEILE VÄGA OLULINE!

SUUR AITÄH!

Allikas: Lõhmus L, Piksööt J, Pertel T, Abel-Ollo K, Part K. Eesti noorte seksuaaltervis: teadmised, hoiakud ja käitumine. 2025. aasta uuringu kokkuvõte. Tallinn: Tervise Arengu Instituut, 2026. (Ettekandes on avaldamata esialgsed andmed, palume mitte levitada)